

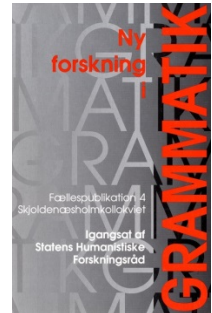
Ny Forskning i Grammatik

Titel: Det farveløse verbal i franske inversionskonstruktioner

Forfatter: Hanne Korzen

Kilde: L. Falster Jakobsen og G. Skytte (red.). *Ny Forskning i Grammatik* 4, 1997, s. 71-99

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive>

© Forfatterne og Odense Universitetsforlag 1997

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af *Ny Forskning i Grammatik* (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Det farveløse verbal i franske inversionskonstruktioner

Hanne Korzen
Franskprojektet

1. Præsentation af konstruktionstyper og problemstilling

Moderne fransk adskiller sig på en gang fra de andre romanske sprog og fra de germanske sprog derved, at det har to forskellige former for subjekt, nemlig de bundne subjekter: *je, tu, il, elle, nous, vous, ils, elles, ce, on* og de ubundne subjekter: alle andre størrelser, der kan forekomme som subjekt. Disse to subjektstypers helt forskellige syntaktiske opførsel bevirker, at de regler, der skal opstilles for subjektsinversion på moderne fransk nødvendigvis må blive komplicerede, og der har i den grammatiske litteratur (ikke mindst inden for landets grænser) været en livlig diskussion af, hvorledes man bedst kunne systematisere inversionskonstruktionerne (se for eks. Spang-Hanssen 1971, Togeby 1971, Skårup 1977, Korzen 1988).

I nærværende arbejde skal vi se på et enkelt delproblem inden for dette meget store område, et delproblem der kun vedrører visse konstruktioner med ubundet subjekt. Lad os først se på de to vigtigste konstruktionstyper med ubundet subjekt for at få indkredset problemstillingen yderligere.

1.1. Toleds- og treledskonstruktionen

I Herslund m. fl. (under udarbejdelse) opdeler vi (svarende til Korzen 1987) afsnittet om nominal inversion i de to hovedafnit „Toledskonstruktionen“ og „Treledskonstruktionen“. Et eksempel på førstnævnte konstruktionstype ses i (1), hvorimod (2) repræsenterer sidstnævnte:

- (1) Est correct ce qui correspond à la norme établie par la collectivité (Frei, Le Bidois 1950, 26)

(2) Créateur est celui qui fait créer (Valéry, ib., 180)

Man kan, stærkt forenklet, sige, at ved toledskonstruktionen er det udvidede sætningsprædikat (et begreb der præciseres andetsteds i arbejdet) foranstillet som en samlet blok, hvorimod treledskonstruktionen indledes med et enkelt led fra det udvidede sætningsprædikat (adjekt, objekt, scenisk adverbial, mådesadverbial etc.), der udfylder den plads, som normalt er reserveret subjektet. Jeg kalder dette led „det foranstillede led“. Skelettet i treledskonstruktionen ser altså ud på følgende måde:

(3) Foranstillet led + verbal + subjekt

Når jeg siger „skelettet“, er det fordi konstruktionen selvfølgelig også kan indeholde diverse adverbielle led i lighed med andre konstruktioner.

På trods af vigtige fælles grundtræk (jf. Korzen 1987) er to- og treledskonstruktionen indbyrdes ret forskellige. I denne omgang vil vi begrænse os til treledskonstruktionen.

1.2. Treledskonstruktionen: problemkatalog; α - og β -konstruktioner

En fyldestgørende behandling af treledskonstruktionen må minimalt behandle følgende problemer (svarende til underopdelingen i Herslund m. fl. under udarbejdelse): **1. α - og β -konstruktioner. 2. Det foranstillede led. 3. Verbalet. 4. Subjektet. 5. Inversionssætningens struktur.** De problemer, der er angivet under 2. og 5. er blevet indgående behandlet i Korzen 1983, 1985, 1987, 1992 og 1996 og Hobæk-Haff 1990, og det, der er angivet under 4., er udførligt diskuteret i Hobæk-Haff 1993. Hvad angår punkt 3., verbalet i treledskonstruktionen, blev et godt grundlag lagt af Blinkenberg 1928, og arbejdet videreførtes af Wall 1980. Vi har dog i franskgruppen ment, at netop dette punkt kunne trænge til at blive yderligere ekspliciteret, og det er altså det, interessen samles om i nærværende artikel. Vi får dog brug for at tale en del om begreberne „ α - og β -konstruktion“, hvorfor jeg ganske kort vil præsentere disse.

I **α -konstruktionen** tilhører det foranstillede led en ordklasse, der er bundet til at stå i spidsen af sætningen. Det drejer sig for det første om de spørgende og relative pronominer og adverbier og for det andet om de underordnende konjunktioner *quand* og *comme*, der har en selvstændig funktion i ledsætningen. α -gruppen kommer således til at omfatte følgende sætningstyper:

Spørgende (eller udråbende) hovedsætninger:

- (3) **Que** sont devenus ces plaques? (Joffo *Anna* 87)

Spørgeledsætninger:

- (4) ils voulaient savoir **d'où** provenait cet enfoncement (Salva *Trou* 151)

Ikke-spørgende ledsætninger (relativsætninger, tidsledsætninger eller sammenligningssætninger):

- (5) Et il m'avait apporté, un jour, une chaîne d'or pour mettre autour de mon cou, une chaîne **d'où** pendait une boule d'ivoire (Rihoit *Cythère* 13)
- (6) **Quand** arrive la violoncelliste, jeune et jolie comme toutes les violoncellistes de cinéma, on craint le pire (*Libération* 10.9 87, 34)
- (7) Puis le décor se met en place, se précise, prend de la consistance **comme** ferait une photographie polaroïde dont le dessin apparaîtrait peu à peu sur un papier très blanc et verni ... (Robbe-Grillet *Djinn*)

β -konstruktionerne er alle hovedsætninger, der indledes med en størrelse, som ikke er bundet til at stå i spidsen af sætningen, men som tematiseres i kraft af sin foranstilling. Det foranstillede led i en β -konstruktion kan udgøres af en hel række forskellige konstituenttyper, såsom præpositionssyntagmer (jf. (8)), adjektivsyntagmer (jf. (9)), adverbiumsyntagmer (jf. (10)), hele ledsætninger (jf. (11)):

- (8) **A ce constat de bon sens** se mêlent des considérations moins morales (*Monde* 21.11 94, 1)
- (9) **Rares** sont les visiteurs (Boileau Narcejac *Carte vermeil* 40)
- (10) **Alors** a commencé l'enfer! (Bachelier *Ile* 88)
- (11) **Quand je sors de l'école**, éclate l'orage (Bachelier *Ile* 88)

Det kan også være nominalsyntagmer som i (12):

- (12) **Un matin de janvier**, naquit à Bordeaux un bébé espéré depuis longtemps (Brossard-Le-Grand *Chienne* 103)

Det er dog vigtigt i denne forbindelse at gøre opmærksom på, at kun nominalsyntagmer, der fungerer som tidsadverbial kan indlede en sådan β -konstruktion. Objektet kan ikke udfylde denne plads på moderne fransk, der således ikke har en struktur svarende til den oldfranske (eller danske):

- (13) **Les diz mulez** fait Charles establer (*Rolland* XI, 158)
De ti mulddyr lader Carl opstalde.

Nedenfor vil jeg se nærmere på verbalet i disse treledskonstruktioner. I 2. vil jeg gennemgå Blinkenbergs behandling af problemet, og i 3. vil jeg foreslå en ny opstilling.

2. Blinkenbergs behandling

I sin berømte og stadig aktuelle **L'ordre des mots en français moderne** fra 1928 beskriver Blinkenberg verbalet i den typiske treledskonstruktion som et verbum, der er relativt betydningstomt. Det kan ligefrem, siger han „se vider de son contenu au point de devenir une simple copule dans laquelle ne subsiste que la fonction abstraite de liaison“ (op. cit. 98). Blinkenberg bruger flere steder betegnelsen „agent de liaison“ om disse verber, der forbinder de to semantisk mere indholdsrige led: det foranstillede led og det efterstillede subjekt. En konstruktion som (14) kan således betragtes som det „ideelle“ eller „prototypiske“ tilfælde:

(14) De là vient mon angoisse.

Her giver verbalet så lidt oplysning i sig selv, at det uden videre kan udelades i telegramstil:

(14)' De là mon angoisse.

I dette tilfælde impliceres verbets betydning så at sige af det foranstillede adjekts betydning, dvs. af sætningsinterne faktorer. Det er dog velkendt, at ledstillingen påvirkes af mange forskellige faktorer, som snart „arbejder sammen“, snart trækker i hver sin retning. Blinkenberg gør da også opmærksom på, at omtalte inversionskonstruktion har „un caractère très libre, très vivant, peu mécanisé“ (op. cit. 105). Man kan ikke præsentere en mere eller mindre lukket liste over „inversionsverber“. Det eneste man kan sige, er at: „plus le verbe est „vide“ et le sujet „plein“ de valeur prédicative, plus normale est l'inversion, et inversement.“ (ib.). Disse bemærkninger lægger dels op til en statistisk betragtning (visse verber træffes oftere i inversionskonstruktioner end andre) dels til en nærmere undersøgelse ikke blot af verbets, men også af det foranstillede leds og det efterfølgende subjekts semantik, idet det interessante åbenbart mere ligger i *relationen* mellem de tre led end i det enkelte led i sig selv. Et verbs større eller mindre betydningstomhed kan med andre ord afhænge af de omgivende led. Hertil kommer så den skrivendes mulighed for i stilistisk øjemed at anvende en markeret ordstilling: „Mais la liberté même de l'ordre grammatical permet à un écrivain conscient de son art de sortir des limites naturelles des deux ordres respectifs de d'obtenir une mise en relief en mettant à la fin un verbe de faible valeur logique, ou *en plaçant avant le sujet un verbe d'un contenu plus précis, plus pittoresque que n'en comporte un verbe de liaison ordinaire*.“ (op. cit. 105; udhævnningen er min). Man kan altså opnå en særlig effekt ved at anbringe et mere eller mindre „malerisk“ verbal foran subjektet. Det skal senere vise sig, at der blandt frankofone kan herske ret stor uenighed om, hvor „malerisk“ man kan tillade sig at være.

Blinkenberg, der illustrerer sin tekst med en større eksempelsamling, opdeler sin beskrivelse af inversionskonstruktionerne i forskellige underafsnit, dels efter sætningstypen, dels efter det foranstillede leds funktion og/eller materiale. Men inden for hvert underafsnit har han,

som han selv siger det flere steder, tilstræbt en vis graduering, idet han typisk starter med de tilfælde, hvor inversionen er naturlig eller sågar obligatorisk, og ender med dem, hvor den er mere usædvanlig eller ligefrem går mod de alment foreskrevne regler („*sciemment irrégulier*“ op. cit. 110). I den ene ende af skalaen findes eksempler som (14), og i den anden ende ses tilfælde som (15) med et særlig malerisk verbal (*souffrir* ‘lide’) eller (17), hvor der er tale om et transitivt verbum med tilhørende objekt (jf. i øvrigt 3.5. nedenfor):

- (15) Dans nos pays du nord **souffrait** un petit peuple opprimé depuis des siècles (Duhamel, Blinkenberg op. cit. 111)
- (16) Par places **couvraient l’étendue** de vastes ombres charmantes de mystère (Montherlant, ib. 112)

En afgørelse af, hvilke faktorer der i de enkelte tilfælde bevirker, at vi gradvist og umærkeligt („*par dégradations insensibles*“ op. cit. 98) går fra betydningsfattigt til betydningsrigt verbal, overlades generelt til læserens intuition. Og den intuitive læser føler sig ikke snydt. Eksemplerne virker så velvalgte og så fint sorteret, at man gang på gang har en klar fornemmelse af, at Blinkenberg har ret.

Men man føler jo også, at man i dag, næsten 70 år efter at Blinkenberg skrev sit monumentale værk, burde kunne komme videre i en præcisering af de syntaktisk-semantiske egenskaber, der kendetegner de verber, der typisk forekommer i inversionskonstruktionerne. En lidt nærmere granskning afslører imidlertid, at det vil kræve et uhyre arbejde virkelig at få ekspliciteret alt det, Blinkenberg tilsyneladende har haft så fin en intuition om. Det følgende skal derfor kun opfattes som en skitse, et første forsøg på at komme en eksplicitering lidt nærmere.

3. Forslag til en ny opstilling

3.1. Fokalisering

Traditionen har naturligvis været helt opmærksom på den indvirkning, inversionskonstruktionen kan have på den vægt, der lægges på hhv.

subjekt og verbal. I sit førømtalte arbejde diskuterer Blinkenberg følgende konstruktioner lånt fra Boer:

(17) Ensuite marchaient les soldats

(18) Ensuite, les soldats marchaient

ved at sige, at førstnævnte er normal, når man skal opregne de forskellige kategorier af folk, der marcherer, hvorimod sidstnævnte er det, når man opregner soldaternes forskellige gøremål (op. cit. 104). (17) er med andre ord naturlig som svar på spørgsmålet: „Hvem kom så?“, mens (18) snarere vil kunne fungere som svar på: „Hvad lavede soldaterne så?“ Vi går, siger Blinkenberg, fra det kendte til det ukendte, hvilket jo leder tanken hen på begreberne „tema“ og „rema“, to begreber det som bekendt er lidt vanskeligt at få hold på.

I sin **Linguistique modulaire** fra 1994 søger Henning Nølke at præcisere disse problemer, og han diskuterer eksplicit følgende eksempler i sit afsnit om fokalisering (134 og 174):

- (19) a. Les chaussures étaient rangées dans l'armoire.
b. Dans l'armoire, les chaussures étaient rangées.
c. Dans l'armoire étaient rangées les chaussures.

(19a.) repræsenterer den helt umarkerede ledstilling SVA/SVAdv. Hvis man nu af en eller anden grund ønsker at tematisere stedsudtrykket, har man valgt mellem (19b.) og (19c.). Disse er imidlertid ikke helt synonyme. De passer ind i forskellige kontekster. (19b.) passer til en kontekst af følgende type:

- (20) Dans l'entrée, les chaussures se trouvaient dans un désordre affreux, alors que dans l'armoire elles étaient rangées.

I denne situation fremhæves 'orden' altså i kontrast til sin modsætning 'uorden'. (19c.) passer derimod til en kontekst, hvor det der tæller er, at det er skoene (og ikke for eksempel taskerne) der befinder sig i skabet. I dette tilfælde kan verbet uden nævneværdig forskel byttes ud med det mere farveløse *se trouver*:

(21) Dans l'armoire se trouvaient les chaussures.

Nølke forklarer modsætningen mellem (19.b) og (19.c.) som en forskel i fokalisering (et begreb, der hos ham tilhører et andet plan i analysen end „tema“ og „rema“). Verbalet hører i begge eksemplerne til rema i forhold til det tematiserede stedsudtryk, men i (19.b) fokaliseres det i kraft af sin efterstilling. Han sammenligner *être rangé* og *se trouver* ved at sige (p. 135), at de begge indeholder det samme generiske sem /être situé/, men at *ranger* endvidere indeholder et specifikt sem /dans un certain ordre/. Det er netop dette specifikke sem, der fokaliseres i (19.b). Foranstilles verbet, sådan som vi ser det i (19c.), går dette specifikke sem mere eller mindre tabt, sådan at verbet altså stærkt kommer til at minde om *se trouver*. Omvendt virker *se trouver* ikke så heldigt i en konstruktion uden inversion svarende til (19b.):

(22) ?Dans l'armoire, les chaussures se trouvaient. (ib. 175)

Da dette verbum næppe kan siges at indeholde nogen specifikke semer, er der ikke noget, det ville kunne fungere som kontrast til.

Denne beskrivelse af inversionens virkning på fortolkningen af verberne svarer godt til de resultater Wall kommer frem til i sit arbejde fra 1980: **L'inversion dans la subordonnée en français contemporain**. Hun gør her opmærksom på de forskellige ledsætningers tendens til at fokusere enten verbalet eller subjektet og viser, at inversion er langt hyppigere i relativsætninger end i tidsledsætninger, hvilket blandt andet illustreres med modsætningspar som de følgende:

(23) a. Les femmes entraient dans le périmètre **où** tombait la neige (P. Rey, cit. 155)

b. revenait, repartait, devenait inaudible **quand** le vent tombait, reprenait dès qu'il *se levait* (Charles-Roux, ib.)

(24) a. se hâte vers la grande maison blanche **où** vacillaient des lumières (Frison-Roche,... ib.)

- b. **Quand** *sa flamme vacillait*, nos joues se fardaient de reflets mouvants (Etcherelli, ib.)

I relativkonstruktioner som de ovennævnte (dvs. a.-konstruktionerne) er det, man interesserer sig for, subjektet, dvs. *hvad der befandt sig på det pågældende sted*. Verberne har gennem deres foranstilling mistet så meget af deres specifikke semer, at man næsten uden betydningstab kan erstatte relativsætningen med et præpositionssyndagma. Således kan man erstatte (24.a) med en konstruktion svarende til *det store hvide hus med lysene*, en omskrivningsform der, som vi skal få at se, kan anvendes på de fleste inverterede relativkonstruktioner. I tidsledsætningskonstruktionerne er det, man primært interesserer sig for derimod, *hvad der så skete*, hvorved verbalet kommer i fokus. I (23.b) ser vi ydermere, hvordan *tomber* er sat op som eksplicit kontrast til sin modsætning *se levait*.

3.2. *Sammensat verbal*

Når vi skal se på verbalets større eller mindre grad af farveløshed, er det naturligvis også nødvendigt at undersøge, om inversionen hindres, hvis verbet ikke forekommer alene i finit form, men står i infinit form styret af et andet verbal. Dette ser ikke ud til at være tilfældet. Både i faglitteraturen og i mit eget korpus vrimler det med inversionskonstruktioner indeholdende sådanne komplekse verbalsyndagma. Og det drejer sig ikke kun om de mere eller mindre faste udtryk, der „vikarierer“ for tempus, aspekt eller modus (*aller, venir de*, modalverber), men også om mere „farverige“ varianter:

- (25) Ils sortirent du pavillon, sans un regard pour la plaque émaillée où **achevait de s'effacer** le mot rajouté à la craie „.... perdu“, (Salva *Paradis* 97)
- (26) Sur la mer, tout près du rivage, **essayaient de s'élever** ... des vapeurs d'un noir de suie (Proust, *Le Bidois* 1950, 150)
- (27) Ma chérie, écrivait-il, j'ai pensé qu'il était plus raisonnable de partir cette nuit afin d'éviter les embouteillages que **ne manqueront pas de provoquer** pendant tout le week-end, les départs des vacances d'août (Dorin *Va voir maman* 232)

(28) indeholder endog et objekt efter det sammensatte verbal, et problem der vil blive taget yderligere op i 3.5.:

- (28) Je vous en prends pour un quart d'heure, dit Maurice en passant un billet de cinq francs sur le guéridon autour duquel **étaient en train de déguster des pâtisseries** Joseph Moreau, sa vieille maman et Sylvestre Bondy, le secrétaire-paysagiste qui partageait leur vie de famille (Signoret *Volodia* 497)

3.3. Transitivity

Det siges ofte, at verbalet i en inversionskonstruktion typisk er et intransitivt verbum. Her er forskellige præciseringer dog nødvendige. Det man mener hermed er, at der ikke (eller i hvert fald vanskeligt) kan forekomme et objekt *efter* verbalet, hvor det inverterede subjekt jo står (se herom i 3.5.). Anderledes forholder det sig, når objektet selv udgør første led i treledskonstruktionen. Som vi har set ovenfor, forekommer dette aldrig i β -konstruktionen på moderne fransk. Men det er helt almindeligt i α -konstruktionen:

- (29) **Que** dira votre femme?

3.4. Passivkonstruktioner

En systematisk intransitivisering forekommer, når verbalet sættes i passiv (jf. Herslund 1996, 102). Den mest almindelige passivkonstruktion på fransk er en prædikatskonstruktion bestående af *être* + perfektum participium. En konstruktion som (30):

- (30) La porte est fermée.

er tvetydig, idet den kan udtrykke såvel proces som tilstand, således at den kan svare til både 'døren bliver lukket' og 'døren er lukket'. I modsætning til konstruktionen med *être* + adjektiv, som vi skal se på nedenfor, er den passiviske konstruktion helt almindelig i inversionskonstruktioner. I (31) udtrykkes der proces, mens der i (32)-(33) udtrykkes tilstand:

- (31) Dans le comté d'Armagh, **a été découvert** le cadavre d'un soldat britannique James Elliot, 33 ans, qui avait été enlevé lundi par un commando de l'IRA (*Aurore* Jonare 1976, 71)
- (32) La où il y a quelques jours **était** encore **inscrit** l'amour de Stéphane (Boissard *Bernadette* 158)
- (33) un rectangle sur lequel **était collé** le menu du jour (Sabatier, Wall 1980, 78)

Ifølge såvel Wall's statistiske opgørelse som mine egne materialer er inversion langt mere almindelig, når der udtrykkes tilstandsbetydning, end når det drejer sig om procesbetydning, vel sagtens fordi verbalsyntagmet i disse tilfælde svarer bedre til det relativt betydningstomme *se trouver*. Eksemplerne er af samme type som (19c.) diskuteret ovenfor (*Dans l'armoire étaient rangées les chaussures*). Ved foranstillingen går de specifikke semer delvis tabt. Disse udtrykker i de fleste tilfælde den måde hvorpå genstanden/subjektet/figuren er forbundet med stedet/adjektet/stedsadverbialet/grunden, for eksempel *collé* 'limet', *inscrit* 'indskrevet', *gravé* 'indgraveret', *fixé* 'sat fast', *posé* 'sat', *fiché* 'hæftet op'. Men de vil i de fleste tilfælde være impliceret af det foranstillede led og/eller subjektet.

3.5. Ubundet objekt eller prædikat efter verbalet

En klassisk regel, der genfindes i det meste af faglitteraturen og så godt som alle lærebøger, går ud på, at nominal inversion er udelukket, når der efter verbalet står et objekt eller et prædikativ (jf. for eks. Chevalier m. fl. 1964: § 135, Grevisse 1986: § 388, Pedersen m. fl. 1980: § 29.2.3. Togeby 1965: §§ 1072-74, Wagner og Pinchon 1962: § 640). Fle- re grammatikere har dog i tidens løb gjort opmærksom på, at denne regel var for streng. Det eneste, der virkelig er udelukket, er en konstruktion, hvor et objekt eller et prædikativ følger *efter* subjektet:

- (34) *Quand deviendra ce comédien **célèbre**?

Hvis subjektet imidlertid er anbragt til sidst, bliver konstruktionen langt mere acceptabel, især hvis dette samtidig gøres langt og tungt:

- (35) ?Quand deviendra **célèbre** ce comédien?
- (36) Quand deviendra **célèbre** le comédien que nous avons vu si bien jouer l'autre jour à la télévision? (Kayne 1973, 12)

Det er ikke overraskende, at man især træffer forbindelsen verbal + objekt/prædikativ, når denne udgør et mere eller mindre fast udtryk, der let lader sig omskrive til et enkelt verbum. Hele verbalgruppen vil i sådanne tilfælde opfattes som „lettere“, dvs. mere betydningsfattig.

Sammenhængen mellem de enkelte led synes også at spille en rolle, idet inversionen er mere almindelig, når det foranstillede led er tæt knyttet til verbalet/verbalgruppen, således at disse to første led i konstruktionen udgør en samlet blok i forhold til det efterstillede subjekt (jf. også 3.6. nedenfor).¹

Lad os se nærmere på, hvad dette betyder for hhv. prædikativet og objektet.

Forbindelsen af *être* + prædikativ findes navnlig i α -konstruktioner, hvor det foranstillede led (ofte *dont*) er valensled i forhold til det adjektiv eller substantiv, der fungerer som prædikativ, og altså selv hører med til det opsplittede prædikativ:

- (37) Il n'y avait personne à la reception, négligence **dont était coutumier** le patron de l'hôtel et dont on peut penser que (...) (Besson *Dara* 106) (*être coutumier de* jf. *connaître*)
- (38) l'accident **dont a été victime** votre mère est déplorable (*Elle*, Wall 1980, 120) (*être victime de* jf. *subir*)
- (39) D'une certaine façon, la satire est un art optimiste, **auquel est indispensable** un minimum de valeurs communes entre les parties en présence (*Monde* 20.4 89, 2) (*être indispensable à* jf. *falloir à*)

1: Den indbyrdes sammenhæng mellem sætningsleddene spiller generelt en meget stor rolle for inversionskonstruktionerne på fransk. Når det drejer sig om at gøre rede for det efterstillede subjekts stilling, er denne rolle altafgørende. Se herom Korzen 1983, 1987, 1992 og 1996.

Og den er også relativt almindelig i udråbende sætninger indledt med et gradsadverbium, der forstærker adjektivet og derfor er særlig tæt sammenhængende med dette. Dette illustreres ved α -konstruktionerne (40) og (41) og β -konstruktionen (42):

- (40) Dans les moments d'amour, elles [= les larmes] disent avec la plus grande délicatesse **combien est fort** le bouleversement, (*Marie Claire* 459.138, 1990)
- (41) Il faudrait tout d'abord considérer **combien furent inadéquats** les conseils prodigués par les „experts“ de l'époque aux responsables camerounais en matière de cacaoculture (*Afrique Asie* 384.27, 1986)
- (42) Une transition qui ne va pas de soi **tant sont forts** les reliquats de l'autoritarisme (*Monde diplomatique* juni 1987.8)

Hvad angår konstruktioner, der indeholder et objekt efter verbalet kan vi med det samme konstatere, at et artikelløst substantiv, der indgår i fast udtryk med verbet, ikke er nogen hindring for inversion. Konstruktioner som de følgende er uhyre almindelige:

- (43) – A quelle heure exacte **a eu lieu** l'agression? (*Salva Trou* 55)
- (44) Des univers où n'ont plus **cours** les numéros d'attente aux guichets, les formulaires à remplir en trois exemplaires, les écrivez-on-vous répondra, (...) (*Signoret Volodia* 159)

Mindre almindelige er derimod inversionskonstruktioner, hvor det efterstillede objekt er et substantivsyntagme med derterminativ og evt. attributivt adjektiv; men der findes dog en del eksempler på det i faglitteraturen, ligesom de også er repræsenteret i mit eget korpus. Ser man nærmere på dem, viser det sig imidlertid, at de fleste er af samme type som ovennævnte prædikatskonstruktioner, dvs. udtryk, der let lader sig omskrive til et enkelt (i reglen intransitivt) verbum. Vi har allerede set en sådan konstruktion i (28), hvor udtrykket **étaient en train de déguster des pâtisseries** svarer nogenlunde til *étaient en train de goûter/manger*. Nøjgaard (1968, 86-87) bruger betegnelsen „locutions verbales

élargies“ (‘udvidede verbaludtryk’) om denne type af konstruktioner, som blandt andet er repræsenteret ved eksempler som:

- (45) C’est ainsi que **vit le jour**, le plus tacitement qui soit, une amicale des „lecteurs du Bachelier“ (Tillieu *Brassens* 185) (*voir le jour* jf. *naître*)
- (46) (campagne à laquelle **ont apporté leur contribution** les pilotes américains récemment libérés en racontant les sévices auxquels ils ont été soumis en captivité) (*Monde*, Wall 1980, 98) (*apporter sa contribution* à jf. *contribuer* à)

Andre konstruktioner er for eksempel: *tirer un bénéfice matériel de* jf. *bénéficier matériellement de*; *donner un regain de faveur à* jf. *ressusciter* (‘genoplive’) (Le Bidois 1950, 368-69); *tenir ses assises* jf. *se réunir* (ib. 154); *trouver leur application* jf. *être appliqué* (ib. 166); *prendre son vol* jf. *s’envoler* (ib. 266); *avoir le droit et le devoir de* jf. *pouvoir et devoir*; *faire son apparition* jf. *apparaître*; *faire les frais de* jf. *payer*; *venir reprendre des forces* jf. *venir se reposer* (Wall 1980, 98-99); *passer la tête* jf. *apparaître* (Blinkenberg 1928, 112). Det er vigtigt at bemærke, at objektet i disse konstruktioner ikke kan opfattes som et prototypisk objekt, der har selvstændig reference. Når en forfatter bevæger sig uden for denne type, påtales det ofte af grammatikerne, som betegner konstruktionen som „stærkt personlig“ eller det der er værre. Dette er for eksempel tilfældet med følgende konstruktioner:

- (47) Par places **couvraient l’étendue** de vastes ombres charmantes de mystère (Montherlant, cit. Le Bidois op. cit. 155)
- (48) J’imagine avec quelle délectation **liraient une telle page** un Marcel Boulenger, un Maurice Noisay (Miomandre, cit. Blinkenberg op. cit. 120)

Følgende eksempel er imidlertid konstrueret af to franske grammatikere:

- (49) Où **a rangé la tondeuse** le jardinier qui est venu travailler cet après-midi? (Danjou-Flaux og Dessau 1976, 164)

Denne sætning er tilsyneladende konstrueret ud fra den samme syntaktiske skabelon som ovennævnte litterære konstruktioner; men den adskiller sig alligevel fra disse på flere punkter: Den indeholder et objekt, der selvstændigt refererer til en konkret genstand, nemlig en bestemt græsslåmaskine. Forbindelsen verbal + objekt 'sætte græsslåmaskinen på plads' kan næppe opfattes som et fast udtryk, der ville kunne erstattes af et enkelt verbum. Og endelig tilhører den et helt andet og langt mere prosaisk register end de litterære konstruktioner. Alt dette gør, at franske informanter generelt har meget svært ved at acceptere den (jf. Hobæk Haffs informantundersøgelse refereret i Hobæk Haff 1990).

3.6. *Bundet pronomen knyttet til verbalet*

Wall 1980 (90-97) har opstillet 3 hovedtyper af inversionskonstruktioner med bundet objekt eller dativobjekt, en der indledes med et relative stedsadverbium *où*, og hvor et bundet objekt er knyttet til verbalet, en der indledes med et relative pronomen *que*, der fungerer som objekt, og hvor et dativpronomen er knyttet til verbalet, og endelig en, der ligesom type 1. indledes med et relativt stedsudtryk, men hvor det er et refleksivt pronomen der er knyttet til verbalet:

- (50) **Type 1** le bar **où l' attend** son ami
 Type 2 le verre **que lui tend** son ami
 Type 3 le bar **où se trouve** son ami.

Og hun konstaterer, at typerne 2. og 3. er langt mere hyppigt forekommende end type 1. At type 3. er overordentlig almindelig, er velkendt, og det forklares let inden for rammerne af vores teori, hvor reflektivkonstruktionen er en særlig form for intransivering (se for eksempel Herslund 1995, 58-59 og Herslund 1996, 44-45). Vi vil derfor ikke beskæftige os mere med den her. Forskellen mellem typerne 1. og 2. er vanskeligere umiddelbart at forklare. Wall anfører det relative objekts tætte tilknytning til verbalet som en mulig grund til, at foranstillingen af dette fremmes. Denne forklaring stemmer jo fint overens med den der blev givet i 3.6. af prædikatskonstruktionerne. Her sagde jeg, at inversionen er mere almindelig, når det foranstillede led er tæt knyttet til verbalet/verbalgruppen, således at disse to første led i konstruktio-

nen udgør en samlet blok i forhold til det efterstillede subjekt. En anden måde at beskrive disse konstruktioner på, er at sige, at det midt-stillede verbal får mindre semantisk vægt i og med, at det blot (eller i hvert fald først og fremmest) fungerer som bindeled mellem det foranstillede led og det efterstillede subjekt. Det samme kan i øvrigt siges om type 3.-konstruktionerne. Her fungerer det foranstillede *où* som lokativobjekt, og det reflektive (intransiverede) verbals eneste funktion er at forbinde dette lokativobjekt med sit subjekt. I skarp modsætning her-til udtrykker det det transitive verbal med sit objekt i type 1.-konstruktionen ikke blot placering af subjektet. Det betegner derimod en selvstændig aktivitet, der placeres inden for rammerne af et sted, og *où* fungerer her som scenisk adverbial.² I (51) ses et eksempel på type 1., hvorimod (52) repræsenterer type 2.:

- (51) nous entrons, le coeur battant, dans le salon **où nous attendent** les grandes personnes (Boissard *Vous verrez*)
- (52) „Il est sûrement officier“, pensa ta mère, ce qui en dépit de la nette répulsion **que lui avait** toujours **inspirée** Dunah, ne fut pas pour lui déplaire (Besson *Dara* 174)

3.7. Verbets semantik

Tilbage er nu det vanskeligste problem, der består i at give en semantisk karakteristik af de verber, der hyppigt findes i treledskonstruktioner. Jeg vil her tage udgangspunkt i Wall's statistiske undersøgelse (1980, 38-67). Wall opdeler de verber, hun har fundet i sine inversionskonstruktioner, i to større og en mindre gruppe: 1) Verber, der favori-

2: Det er nærliggende at sammenligne de to konstruktioner *le bar où l'attend son ami* (type 1.) og *le verre que lui tend son ami* (type 2.) med de tilsvarende konstruktioner med ubundet (substantivisk) objekt og dativobjekt. Man konstaterer da, at den der skulle have svaret til førstnævnte er helt udelukket: **le bar où attend Pierre son ami*, hvorimod den der svarer til sidstnævnte er fuldstændig acceptabel: *le verre que tend Pierre à son ami*. Når det drejer sig om led anbragt *efter* verbalet, har graden af tilknytning til verbalet en altafgørende betydning, idet kun led der er løse-re knyttet til verbalet end det foranstillede led, kan følge efter det inverterede subjekt (se her-om i Korzen 1983, 1987, 1992 og 1996). Som vi lige har set det, spiller sammenhængsgraden mellem det foranstillede led og verbalet også en rolle for konstruktioner, hvor et bundet pro-nomen er knyttet til verbalet. Men her er der kun tale om en tendens, idet type 1.-konstrukti-oner jo ikke er udelukkede, blot mindre hyppigt forekommende end type 2.

serer inversion. 2) Verber, der ikke favoriserer inversion. 3) Tilsyneladende neutrale verber. Jeg vil her kun se på de to første grupper og forsøge at give et første udkast til en beskrivelse af disse verber.

3.7.1. Verber, der favoriserer inversion

Denne gruppe opdeler Wall i 7 undergrupper:

3.7.1.1. „Identitet“ type: *A qu'est S*

I disse konstruktioner fungerer det foranstillede led først og fremmest som $A_{\text{præd}}$. Det er en kendt sag, at der altid inverteres, når verbalet er *être*, det mest „semfattige“ verbum man har (jf. også 3.1. ovenfor):

- (53) Avant de suivre la leçon de ce véritable „Professeur Sommeil“ qu'est Neimark, il faut (...) (*Elle* 1893.4, 1982)

Men som Wall konstaterer, gælder det også normalt verber, der bruges med lignende betydning, selv visse transitive verber som det følgende:

- (54) au milieu du serpent que constitue le cortège (Walter, Wall op. cit., 48)

I denne type af konstruktioner kan man sige at der, i overensstemmelse med det semantiske indhold, der normalt svarer til $A_{\text{præd}}$ (jf. Herslund 1996, 179-80), udtrykkes en abstrakt placering af subjektsreferenten.

3.7.1.2. „Lokalisering“ type *A où est S*

Denne konstruktionstype, hvor det foranstillede led først og fremmest udgøres af A_{loc} minder naturligvis meget om den foregående. Her er der blot tale om konkret placering af subjektsreferenten. Verbalet udgøres her ofte af „semfattige“ verber som eksistensverber i snæver forstand (*être, exister, figurer*), verber der betegner ophold (*demeurer, habiter, reposer, résider, vivre*), verber der betegner begyndelse, fortsættelse, afslutning eller negation af eksistens (*commencer, manquer, naître, surgir*):

- (55) Il regarda l'autre bout de la table où étaient les filles (Rey, Wall op. cit., 50)

- (56) devant le palier du troisième étage où **habitaient** ses cousins
(Sabatier, ib.)
- (57) pour distinguer (...) la limite exacte où **commençait** la taïga et
où **finissait** le troupeau (Frison-Roche, ib. 51)

Denne konstruktionstype er imidlertid særlig spændende derved, at ikke blot ovennævnte „semfattige“ verber, men også mange andre verber kan træde ind og „reduceres til“ eksistensverber, når blot de er „selvfølgelige“ i den givne kontekst. Granville Hatcher (1956) angiver en stor mængde af den slags tilfælde for spansk (hendes materialer rummer over 300 forskellige verber), og Wall illustrerer fænomenet på fransk med en lang række eksempler. Typen er også rigt repræsenteret i mit eget korpus, og jeg vil opdele den i undertyper ud fra, hvad det er der gør verbet „selvfølgelig“.

A. Verbalet passer til subjektet

Vi finder her en meget stor gruppe verber, der angiver en tilstand eller en proces, der er typisk i forbindelse med pågældende subjektsreferent (for eksempel ‘sne der falder’ jf. (23a.), ‘lys der blaffer’ jf. (24a.), ‘ild der brænder’ jf. (58), ‘huller der gaber’ jf. (59), ‘katte der mijaver’ jf. (60), etc. etc.):

- (58) Nous pénétrons dans une grande salle où **brûle un feu haut et clair** dans une cheminée monumentale (Bachelierie *Ile* 110)
- (59) entre la tête et le corps, **béait une caverne rouge sombre** où l’on distinguait un entrelacs de tubes, trachées et autres conduits violacés: (Bachelierie *Ile* 19)
- (60) Derrière les portes cadénassées et les barricades des volets **miaulaient les chats** (Déon *Rendez-vous* 163)

Lyde, der stammer fra bestemte dyr, sådan som det ses i (60), er særlig hyppigt forekommende. I det hele taget er det mest almindelige, at subjektet betegner ikke-person i disse konstruktioner (dyr, planter, klimatiske fænomener, lys, lyde, dufte, køretøjer etc. jf. Wall op. cit. 53). Wall anfører som mulig forklaring herpå, at „les activités humaines sont

plus diversifiées“ (op. cit. 54), hvilket vel er det samme som at sige, at verbalet normalt får større semantisk vægt, når det drejer sig om at præcisere menneskelige subjektsreferenters gøren og laden.

I tilfælde som de ovennævnte passer verbet til den betydning, der ligger i selve den substantiviske kerne i det syntagma, der fungerer som subjekt. Det kan dog også forekomme, at det er et attributivled der gør verbet „selvfølgeligt“. Det gælder for eksempel (61), hvor det negativt ladede verbum *sévir* 'hærge' retfærdiggøres af, at der ikke blot er tale om 'varme', men om 'kvælende varme', og det gælder et eksempel som (62), hvor attributivledet *paisible* 'fredelig' har muliggjort brugen af *se taire* 'tie' i stedet for det mere neutrale *se trouver*:

(61) Dans la chambre **sévissait une chaleur étouffante** (Proust, *Le Bidois* 1950, 152)

(62) Au loin **se tait la grande plaine paisible** (Barrès, ib.)

B. Verbalet passer til det foranstillede led

I nogle tilfælde vil den betydning, der ligger i det foranstillede led, favorisere foranstilling af et verbum betegnende en aktivitet eller proces, der typisk foregår på det pågældende sted. I (63) er der tale om en 'bardisk', hvor man naturligt nok 'drikker', i (64) om et 'familiebillede', hvor der 'poseres' og i (65) om 'stegespid', hvor kødet 'drejer rundt':

(63) **Au zinc buvait** un homme seul, cinquantaine grisonnante, costume avachi, sac de voyageaux pieds, chaussures de tennis (Queffélec *Charme noir* 68)

(64) **Une photo de famille où posent** quatre générations (*Marie Claire* 528.40, 1996)

(65) les serveurs apportèrent un vaste cadre d'acier traversé par une douzaine de **broches sur lesquelles tournaient** en ruisselant de graisse des oiseaux à la chair lourde et blanche (Tournier *Gaspard* 107)

C. Verbalet passer til kombinationen af foranstillet led + subjekt

I (66) er verbet *prier* 'bede' gjort selvfølgeligt gennem kombinationen af *monastère* 'munkekloster' og *moine* 'munk':

- (66) **un monastère où prient trois moines** aux soutanes effrangées
(Déon *Rendez-vous* 33)

Og i (67) ses foranstilling af det ellers, skulle man mene, så farverige verbum *rougeoyer* 'lyse rødt'. Subjektet er *veilleuse* 'vågelampe'. Det indgår godt nok i dette substantivt leksikalske beskrivelse, at det er en lyskilde, men ikke, at dets referent skal udsende et *rødt* lys. Brugen af dette specifikke verbum retfærdiggøres af det foranstillede led *chapelle* 'kapel', og vel at mærke ikke dette ords leksikalske beskrivelse i snæver forstand, men af sprogbrugerens kendskab til franske kapellers indretning:

- (67) Mon coeur était glacé et morne comme **une chapelle désaffectée où ne rougeoie plus la moindre veilleuse** (Simone de Beauvoir *Femme rompue* 42)

D. Verbalet passer til et adverbial

(68) og (69) er eksempler på, at adverbialer kan gøre brugen af et bestemt verbum mere eller mindre selvfølgeligt. I (68) er der tale om et 'plankeværk', hvor der er anbragt en 'reklame', og brugen af verbet *éclater* 'skinne'/'knalde' er retfærdiggjort af mådesadverbialet 'i rødt og gult', der angiver de skrigende farver:

- (68) A deux cent mètres `peine, on voyait un groupe de gens devant une palissade où **éclatait en rouge et jaune** une réclame pour du cirage (Simenon *Monsieur Hire* 52)

I (69) er nuancen langt mere subtil. Her er det foranstillede verbum *s'enhardir* 'driste sig' og subjektet er *les premières jupes entravées* 'de første snævre nederdele'. Man kan sige, at allerede den kendsgerning, at der er tale om 'de første' gør anvendelsen af det pågældende verbum mere eller mindre naturlig. Forholdet er dog yderligere understreget af tidsadverbialet *déjà* 'allerede', der i sin betydning indeholder en forventning om, at et givet fænomen først burde være kommet til senere. At

bære disse klædningsstykker før den „normerede tid“, må naturligvis betegnes som ‘dristigt’, noget der bliver ekstra retfærdiggjort ved appositionen *encore peu au point* ‘stadig ufærdige’:

- (69) Dans la rue et aux courses **s’enhardissaient déjà** les **premières** jupes entravées, encore peu au point, avouons-le (...) (*Elle* 2133.15, 1986)

E. Verbalet passer til konteksten uden for sætningsgrænsen

I de konstruktioner, der er beskrevet under A.-D., har det været muligt inden for selve sætningsgrænsen at finde det/de element(er), der gør brugen af et givet verbum naturligt. Sådan forholder det sig ikke i et tilfælde som (70), hvor verbalet er *flambait* ‘brændte’ og subjektet er *un tas de paperasses officielles* ‘en stak offentlige papirer’:

- (70) Sur le plancher, **flambait** allègrement un tas de paperasses officielles (Morris *Le fou dans la ville* 54-55)

Der er ikke noget selvfølgeligt i, at officielle dokumenter ligger på gulvet og brænder. Det er der imidlertid, når man sætter (70) ind i sin kontekst, sådan som det er gjort i (71). Her ses det, at brugen af pågældende verbum i inverteret stilling er retfærdiggjort af følgende leksikalske størrelser: *mettre le feu partout* ‘stikke ild på det hele’, *l’odeur de brûlé* ‘lugten af brændt’ og *incendie* ‘ildebrænd’:

- (71) – Je l’ai vu ... Il est à la mairie ... En train de **mettre le feu partout** ...
(Hernæst 16 linier imellem)

Ce fut un jeu d’enfant que de suivre **l’odeur de brûlé** jusqu’au siège du commencement d’**incendie**, à savoir le bureau du maire. Sur le placher, **flambait** allègrement un tas de paperasses officielles.

Der er her tale om, hvad Halliday og Hasan betegner som „collocation“, en betegnelse de bruger som „cover term for the cohésion that results from the co-occurrence of lexical items that are in some way or other typically associated with one another, because they tend to occur in similar environments“ (1976, 287).

Efter denne lange ekskurs om typen **A où est S** er vi nu nået til Walls tredje undergruppe:

3.7.1.3. „Retning“ type **A où va S, A d'où vient S**

I disse konstruktioner, hvor det foranstillede led er A_{loc} , er der igen tale om konkret placering af subjektsreferenten ligesom det var tilfældet med de konstruktioner, der blev behandlet i 3.7.1.2. Typen giver altså ikke anledning til yderligere diskussion:

- (72) Voyez quel nom était celui de la brigade **où aboutissaient** nos Français (Charles-Roux, Wall op. cit., 57)

3.7.1.4. „Tilhørsforhold“ type **A qu'a S**

Konstruktionerne i denne kategori indeholder ikke blot verbet *avoir*, men også andre verber, der udtrykker, at subjektsreferenten 'har'/'disponerer over'/'er i kontakt med' objektsreferenten:

- (73) c'est ce côté à la fois déplaisant et malsain qu'**ont** les formes (Paris-Match, Wall op. cit. 58)
- (74) les 1000 000 monuments artistiques que **compte** la France, ib., id.)

Her udtrykkes altså igen placering, men denne gang placering af objektsreferenten i forhold til subjektsreferenten, idet **X AVOIR Y** svarer til **Y ETRE A X**. Denne parallelitet mellem *être* og *avoir* har man længe været opmærksom på i den franske tradition (jf. for eks. Benveniste 1960, 197: „avoir n'est rien autre qu'un être-à inversé“), og den ligger til grund for behandlingen af adjektet hos Herslund og Sørensen (jf. for eks. Herslund 1995 63-64).

3.7.1.5. „Aspiration“ type **A que veut S**

Denne type er blot en variant af ovenstående, idet *avoir* kan regnes for underforstået, og den giver altså heller ikke anledning til nogen yderligere kommentarer:

- (75) Meir (...) ne leur a pas donné la force que **souhaitaient** les députés (Express, Wall op. cit., 59)

Her er 'ønskede' = 'ønskede at have'.

3.7.1.6. „Produktion“ type *A que fait S*

De konstruktioner, der tilhører denne kategori, indeholder et **objekt effektum**, hvor referenten for O først kommer til at eksistere i kraft af verbalhandlingen (jf. Herslund 1996, 107). Man kan sige, at der også her er tale om en form for abstrakt placering, idet den subjektsreferent, der bringer objektsreferenten til at eksistere, kan siges at „anbringe“ denne „on WORLD-LOCATION“ (jf. Durst-Andersen 1992):

- (76) le gémissement sourd que **poussait** Irène (P. Rey, Wall op. cit., 60)

Man konstaterer ydermere, at der i mange af de eksempler man finder af denne type, er tale om hvad Herslund karakteriserer som **verbonominale prædikater**, dvs. konstruktioner, hvor sammenhængen mellem verbum og O er „så snæver, at de tilsammen danner et nyt verbonominalt prædikat, hvor den „prædikative vægt“ så at sige er forskudt til nominet, mens verbalets rolle er reduceret.“ (1996, 108). Fænomenet illustreres bla.a. af konstruktioner som *faire des excuses* = *excuser*, *exécuter une opération* = *opérer*, *pousser des cris* = *crier*. Verbalet i disse konstruktioner må betragtes som ganske særlig „farveløst“.

3.7.1.7. „Perception/énonciation“ type *A que voit S/A que dit S*

Som det fremgår af overskriften har Wall i denne kategori såvel sanseverber som ytringsverber. Jeg vil imidlertid betragte dem som to forskellige typer. Hvad angår de konstruktioner, der indeholder et ytringsverbum, vil jeg anse dem for at være en særlig manifestation af ovenstående konstruktioner med **objekt effektum**:

- (77) tout ce que **disait** Adrienne le plongeait dans un état de joyeuse exaltation (Charles-Roux, Wall op. cit., 62)

Og med hensyn til de konstruktioner, der indeholder et sanseverbum, er der også tale om en form for placering, idet man kan sige, at verbalet her især bruges til at angive „kontakt“ mellem subjekts- og objektsreferenten. Selve betydningen af 'sansning' er ofte stærkt nedtonet (jf. de mange anvendelser af verbet *voir* som rent „redskabsverbum“, for

eks. i forskellige passivlignende konstruktioner: *se voir refuser l'entrée* 'blive nægtet adgang'):

- (78) Et peut-être la coïncidence parfaite entre le personnage qu'elle voulait être et celui que **voyait** Charles serait-elle plus forte (Sagan, Wall op. cit., 61)

Man må konkludere, at der i alle de konstruktionstyper, der har en særlig forkærlighed for inversion, er tale om forskellige former for konkret eller abstrakt **placering** enten af subjektsreferenten eller af objektsreferenten, og den forbindelse der er mellem disse to, kan i reglen udledes af de leksikalske størrelser, der udgør subjekt og objekt. Verbalet bibringer i sig selv så lidt betydning, at man normalt uden noget væsentligt betydningstab kan omskrive sætningen til et substantivsyntagme bestående af det foranstillede led og subjektet: *La maison où habite Pierre* jf. *la maison de Pierre, les fautes qu'ont commis Jean-Michel* jf. *les fautes de Jean-Michel, les mots que disait Adrienne* jf. *les mots d'Adrienne* etc. etc.

3.7.2. Verber, der ikke favoriserer inversion

Denne gruppe opdeler Wall i 2 undergrupper:

3.7.2.1. „Følelse“ type *A que S adore*

Følelesesverber forekommer sjældnere i inversionskonstruktioner end de verber, der er behandlet ovenfor, og det gælder både dem, der som overskriftens typeeksempel udtrykker, at subjektetsreferenten 'nærer følelsen', og dem der udtrykker, at subjektsreferenten 'fremkalder følelsen': *A que S effraie* (jf. Wall op. cit., 62):

- (79) Ceux-ci ont apprécié Banania, que le palais des adultes **dédaigne** (*Express*, Wall op. cit., 63)

Følelesesverber, der som bekendt ikke udtrykker nogen form for aktivitet, kan alligevel ikke siges at være semantisk „farveløse“. I modsætning til hvad der var tilfældet med de typer, der blev behandlet ovenfor, kan man ikke ved blot at betragte subjektet og objektet gætte sig frem til verbalets natur. Selv hvis man fik at vide, at det drejede sig om et følelesesverbum, ville man ikke kunne vide, om det drejede sig om for eks. *aimer* eller dets antonym *détester*. Det at disse verber således optræ-

der „parvis“ som antonymer, må i sig selv sige noget om deres semantiske „farverigdom“. Men det er desværre ikke muligt at uddybe dette punkt inden for rammerne af nærværende arbejde. En grundigere undersøgelse af følelsesverbernes syntaks og semantik synes påkrævet.

3.7.2.2. „Ændring“ type A que S change

I denne konstruktionstype, som er repræsenteret af (80), angiver verbalet en specifik og ofte væsentlig ændring af objektsreferenten og vil derfor have en stærk tendens til at blive fokaliseret:

- (80) algues lisses que le soleil **dessèche** et que l'eau **ranime**, algues pustuleuses qu'un peu d'écume suffit à changer (Rabiniaux, Wall op. cit. 65)

De verber, der som Wall siger det „ikke favoriserer inversion“, er naturligvis ikke udelukket fra inversionskonstruktioner. Både Walls og mit eget korpus indeholder ikke så få af sådanne undtagelser fra „hovedtendensen“. Som allerede påpeget af Blinkenberg (jf. 2. ovenfor) har en forfatter altid friheden til at vælge en lidt mere usædvanlig ledstilling og derved opnå en særlig virkning. I (81)-(82) er følelsesverberne *aimer* og *tenir à* således anbragt i inverteret stilling. I begge eksemplerne er de forstærket ved gradsadverbialet *tant*, og man har en fornemmelse af, at selve foranstillingen, som ellers skulle „svække“ verbet gennem nedtoning af de specifikke semer, paradoksalt nok nærmest fremhæver dem på grund af det lidt litterære og usædvanlige præg den tilføjer konstruktionen:

- (81) on adore les couleurs vives, la mode tonique et colorée du créateur japonais qu'**aiment tant** les Françaises (*Marie Claire* 471.172, 1991)
- (82) La barre fatidique des deux millions, à laquelle **tenait tant** Jacques Chirac lors du dernier recensement, risque fort d'être rapidement franchie si ... (*Monde* 15.2. 89, 7)

Dette er et godt eksempel på, at ledstillingen påvirkes af mange faktorer fra forskellige niveauer, som snart arbejder sammen, snart trækker i hver sin retning.

4. Konklusion

Jeg har på nuværende tidspunkt en fornemmelse af, at vi har fået kortlagt det „midtstillede“ verbals *syntaks* nogenlunde tilfredsstillende, men at der stadig mangler meget med hensyn til den *semantiske* beskrivelse. Vi har fået beskrevet nogle „grundtyper“; men hver enkelt type trænger til at blive uddybet. Det gælder ikke mindst den type, der er beskrevet i 3.7.1.2., hvor vi jo konstaterede, at en stor gruppe af verber kunne „reduceres til“ eksistensverber, når blot de var „selvfølgelige“ nok i den givne kontekst. Et fremskridt i forklaringen af denne „selvfølgelighed“, er afhængig af de fremskridt der gøres inden for semantik og tekstlingvistik. Dels må man søge yderligere at præcisere begrebet „collocation“, og dels må såvel substantivernes som verbernes semantiske beskrivelse forbedres. Det forekommer mig, at en teori som Pustejovsky 1995 udgør et virkeligt fremskridt i den retning. Pustejovsky gør leksikon til en central komponent i den lingvistiske beskrivelse og foreslår en beskrivelsesramme for de enkelte leksikalske størrelser, der (især for substantivernes vedkommende) ikke blot tillader en „finere“ semantisk beskrivelse af disse end man tidligere har kendt, men også kan gøre rede for de forskellige betydningsændringer, der kan forekomme, når et ord forekommer i forskellige kontekster. Man ville kunne komme videre i præciseringen af, hvorved et givet substantiv „passer til“ et bestemt verbum ved at gå nærmere ind i den **Qualia-struktur**, der kan opstilles for de pågældende størrelser. (I et tilfælde som (63) *Au zinc buvail ...*, ville man eksempelvis kunne udtrykke overensstemmelsen mellem det foranstillede led og verbalet ved at sige, at verbalet svarer til „the telic Quale“, der udtrykker formålet med en genstand. Og man ville i et tilfælde som (59) kunne sætte verbalet *béail* i relation til subjektet *une caverne* ved hjælp af „the formal Quale“, der bla.a. præciserer en genstands form). Men ikke blot tillader pladsen os ikke at gå nærmere ind på dette her. Det er nok så væsentligt at bemærke, at Pustejovskys teori i sin nuværende form ikke er i stand til at gøre rede for alle de problemer, vi er stødt på i arbejdets løb. Der er tale om en spæd begyndelse, der kan fange et lille hjørne af problematikken. For at kunne gøre rede for alle de ovennævnte problemer, har vi brug for en teori, der kan „fange“ mere af vores viden om omverdenen, end de teorier vi i dag har til vores rådighed. Der er altså stadig et stykke vej igen, før vi til bunds kan få ekspliciteret alt det, Blinkenberg havde så fin en intuition om.

Henvisninger

- Benveniste, Emile. 1960. „Etre“ et „avoir“ dans leurs fonctions linguistiques. In: *Problèmes de linguistique générale*, 187-207. Paris: Gallimard.
- Blinkenberg, Andreas. 1928. *L'ordre des mots en français moderne*. København: Munksgaard.
- Chevalier, J.-Cl., C. Blanche-Benveniste, M. Arrivé, J. Peytard. 1964. *Grammaire Larousse du français contemporain*
- Danjou-Flaux, N. og A.-M. Dessaux. 1976. „L'interrogation en français: données linguistiques et traitements transformationnels“. In: *Grammaire transformationnelle: syntaxe et lexique. Études réunies par Jean-Claude Chevalier*, 139-231. Lille: Publications de l'Université de Lille.
- Durst-Andersen, Per. 1992. *Mental grammar. Russian aspect and related issues*. Columbus, Ohio: Slavica.
- Granville Hatcher, A. 1956. *The Existential Sentence and Inversion of the Subject in Spanish*, Supplement to *Word*, Monograph No 3, 5-24. New York: The Linguistic Circle of New York.
- Grevisse, M. 1986. *Le bon usage*, douzième édition refondue par André Goose. Paris-Gembloux: Duculot.
- Halliday, M.A.K. og R. Hasan. 1976. *Cohesion in English*. London og New York: Longman.
- Herslund, Michael. 1995. „Valens og grammatiske relationer“. In: *Ny forskning i grammatik igangsæt af Statens Humanistiske Forskningsråd. Fællespublikation 2. Liselejesymposiet 1994*, 48-72. Odense Universitetsforlag.
- Herslund, Michael. 1996. *Det franske sprog. Kapitel III. Valens og transitivitet. Foreløbig version, juli 1996*.
- Herslund, Michael, Hanne Korzen, Henning Nølke og Finn Sørensen. Under udarbejdelse. *Det franske sprog. Kapitel XII. Ledstilling*.
- Hobæk-Haff, Marianne. 1990. „Regard sur l'inversion finale“. In: *Actes du onzième congrès des romanistes scandinaves. Trondheim 13-17 août 1990*, 205-14. Institut d'Études Romanes, Université de Trondheim.
- Hobæk-Haff, Marianne. 1993. „La physionomie du sujet inversé“. In: *Actes du XIIe congrès des romanistes scandinaves. Aalborg, 11-15 août 1993. Edités par Gerhard Boysen. Volume I*, 181-88. Aalborg University Press.
- Jonare, Birgitta. 1976. *L'inversion dans la principale non-interrogative en français contemporain*. Disputats. Uppsala: Acta Universitatis Upsalensis.

- Kayne, Richard. 1973. „L'inversion du sujet en français dans les propositions interrogatives“. In: *Le français moderne* 41, 10-41.
- Korzen, Hanne. 1983. „Réflexions sur l'inversion dans les propositions interrogatives en français“. In: *Analyses grammaticales du français. Études publiées à l'occasion du 50e anniversaire de Carl Vikner* 50-85. Herslund, Michael, Ole Mørdrup og Finn Sørensen, éd. Études Romanes de l'Université de Copenhague 24. København: Akademisk forlag.
- Korzen, Hanne. 1985. *Pourquoi et l'inversion finale en français: Etude sur le statut de l'adverbial de cause et l'anatomie de la construction tripartite*. Études Romanes de l'université de Copenhague 30. København: Munksgaard.
- Korzen, Hanne. 1987. *Final inversion og elementærsætningens struktur. En studie over subjektets plads i to- og treledskonstruktioner på moderne fransk*. ARK 38. København: Handelshøjskolen.
- Korzen, Hanne. 1988. „Le classement des formes de l'inversion du sujet – dix-sept ans après“. In: *Traditions et tendances nouvelles des études romanes au Danemark. Articles publiés à l'occasion du 60e anniversaire d'Ebbe Spang-Hanssen*, 89-101. Herslund, Michael, Hanne Korzen, Ghani Merad og John Pedersen, éd. Études Romanes de l'Université de Copenhague 31. København: Munksgaard.
- Korzen, Hanne. 1992. „The Predicative Unit and Subject-Verb Inversion in modern French“. In: *Word Order. Two Studies on Central Issues in the Syntax of Danish and French* 65-123. Michael Herslund, éd. Copenhagen Studies in Language. København: Handelshøjskolens Forlag.
- Korzen, Hanne. 1996. „L'unité prédicative et la place du sujet dans les constructions inversées“. In: *L'ordre des mots*. Henning Nølke og Hanne Korzen éd. *Langue Française* 111, 59-82. Paris: Larousse.
- Le Bidois, Robert. 1950. *L'inversion du sujet dans la prose contemporaine*. Paris: Éditions d'Artrey.
- Nøjgaard, Morten. 1968. „L'objet direct et l'ordre des mots en français moderne“. In: *Le français moderne* 36, 1. 1-18, 2. 81-97.
- Nølke, Henning. 1994. *Linguistique modulaire: de la forme au sens*. Bibliothèque de l'information grammaticale. Louvain-Paris: Peeters.
- Pedersen, John, Ebbe Spang-Hanssen og Carl Vikner. 1980. *Fransk grammatik*. København: Akademisk Forlag.
- Pustejovsky, James. 1995. *The Generative Lexicon*. The MIT Press. Cam-

bridge, Massachusetts, London.

Skårup, Povl. 1977. „Den indbyrdes rækkefølge af subjekt og finit verbum i nufransk“. In *(Pré)publications* 32, 41-58. Århus: Romansk Institut. Århus Universitet.

Spang-Hanssen, Ebbe. 1971. „La classement des formes de l'inversion du sujet en français moderne“. In: *Revue Romane* VI, 1., 63-73.

Togeby, Knud. 1965. *Fransk grammatik*. København: Gyldendals Forlag.

Togeby, Knud. 1971. „Le mécanisme de l'inversion du sujet“. In: *Revue Romane* VI, 2., 253-58.

Wagner, R.L. og J. Pinchon. 1962. *Grammaire du français classique et moderne*. Paris: Hachette.

Wall, Kerstin. 1980. *L'inversion dans la subordonnée en français contemporain*. Disputats. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.

Hvad angår henvisningerne til de citerede tekster henvises der til Herslund m. fl. under udgivelse.